

5. Шпак-Косаківська Н. М., Косаківський В. А., Пірус Т. П. Народна іграшка сіл Бернашівка і Жван на Вінниччині // Шоста Могилів-Подільська науково-красна конференція / Матеріали конференції, 27-28 жовтня 2017 р., м. Могилів-Подільський, – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2017. – С. 321-325.
6. Шипілова І. Народні ляльки Одеської області. – Одеса, 2020 – 198 с.
7. Пірус Т. П. Народні ляльки-іграшки подолян // Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (II школа методичного досвіду): Всеукраїнський методичний семінар. – Вінниця: ВДПУ, 2010. – С. 41-45.
8. Пірус Т. П. Подільська народна лялька // Лялька як знак, образ, функція: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Другі Марка Грушевського читання» / За ред. О. С. Найдена, Київ: 2010, – С. 54-63, 63-69, 14-18 (кольорові вставки).
9. Тарасова О. В., Ляльки-мотанки. Обереги для вашої оселі, що дарують успіх, багатство, щастя. – Харків: 2016 – 126 с.
10. Шушкевич А. Ф. Народна лялька. Технологія виготовлення: навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2017. – 200 с.
11. Пірус Т. П. Українські народні ляльки Поділля. – Вінниця: ТОВ «Твори», 2020 – 20 с.
12. Виставка етноляльок та іграшок Пірус Т. П., Вінниця, 01.04.2014 [Електронний ресурс]. – Вінниця, 2014. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=E0WRxrEeAtg>. – Дата звернення 25.11.2020. – Назва з екрану.

УДК 373.2.027.22:159.943

Т. Погребняк,
здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
Т. Pogrebnyak,
Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

МОЖЛИВОСТІ ПАЛЬЧИКОВОЇ ГІМНАСТИКИ У РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ 2-4 РОКІВ

POSSIBILITIES OF FINGER GYMNASTICS IN THE DEVELOPMENT OF FINE MOTOR SKILLS IN CHILDREN 2-4 YEARS

Анотація. У статті розглянуто вплив розвитку дрібної моторики пальців і кистей рук на розвиток не лише рухової, але й мовленнєвої діяльності. Відстежений зв'язок пальчикової гімнастики з покращенням пам'яті та розвитком мовлення. Презентовано різноманітні види сюжетних ігор та вправ, які ґрунтуються на пальчиковій гімнастиці та самомасажі з примовляннями та інсценуванням.

Abstract. The article considers the influence of the development of fine motor skills of fingers and hands on the development of not only motor but also speech activity. The connection between finger gymnastics and the improvement of memory and speech development has been studied. Various types of plot games and exercises are presented, which are based on finger gymnastics and self-massage with proverbs and staging.

Ключові слова: дрібна моторика рук, розвиток мовлення, пальчикова гімнастика, самомасаж.

Key words: fine motor skills of hands, speech development, finger gymnastics, self-massage.

Розвиток дрібної моторики у дітей дошкільного віку є актуальною психолого-педагогічною проблемою, адже зростає кількість дітей з порушеннями і недорозвиненням інтелектуальної, мовної та рухової сфер.

Головними особливостями розвитку дрібної моторики є те, що період раннього дитинства і молодшого дошкільного віку (діти 2-4-го року життя) є чутливим періодом для її розвитку. Саме в цей період діти повинні оволодіти основними рухами пальців і кисті руки для того, щоб у них

тривав нормальний розвиток. Вже немає сумнівів, що дрібна моторика впливає на розвиток мислення, мовлення, зорово-рухової координації.

Критеріями для оцінки рівня розвитку дрібної моторики є такі її характеристики, як координація, гнучкість і автоматизованність рухів пальців і кисті рук.

Порушення в розвитку дрібної моторики є ознаками деяких захворювань і невідповідності нормам інтелектуального і мовного розвитку дитини. Дитина з такими відхиленнями відноситься до групи дітей з обмеженими можливостями здоров'я та потребує спеціально організованої корекційної роботи.

Проблемою розвитку дрібної моторики рук і її впливу на розвиток мовленнєвої та розумової діяльності переймалися С. Є. Гаврина, Н. А. Красільнікова, О. І. Крупенчук, Л.П. Савіна та багато інших науковців.

Тож метою нашого дослідження є розглянути вплив розвитку дрібної моторики пальців і кистей рук на розвиток не лише рухової, але й мовленнєвої діяльності. Мета окреслює й завдання: простежимо зв'язок пальчикової гімнастики з покращенням пам'яті та розвитком мовлення на прикладі різноманітних сюжетних ігор та вправ, які ґрунтуються на пальчиковій гімнастиці та самомасажі з примовляннями та інсценуваннями.

Пальчикова гімнастика – це вправи для пальців і кисті рук, які проводяться в ігровій формі і дозволяють розвинути координацію, гнучкість і автоматизованність рухів пальців і кисті рук. Пальчикова гімнастика – це «вправи для пальців і кисті рук, які проводяться в ігровій формі» [3, с. 12].

Пальчикові ігри – це інсценування будь-яких римованих історій, казок за допомогою пальців. У них знаходиться відображення реальності навколишнього світу – явища природи, предмети, речі, тварини, люди, їхня діяльність, стосунки. Емоційні, захоплюючі ігри цікаві для дітей 2-4 років.

Під час пальчикової гімнастики дитина, повторюючи рухи дорослого, активізує моторику своїх рук, тим самим виробляючи спритність пальців, вміння керувати рухами своїх рук, концентрувати увагу на одному виді діяльності.

У різних народів пальчикова гімнастика та пальчикові ігри були поширені здавна. У Китаї, наприклад, поширені пальчикові вправи з кам'яними і металевими кульками, які покращують пам'ять, діяльність серцево-судинної і травної систем, усувають емоційну напругу, розвивають координацію рухів, силу, і спритність рук, підтримують життєвий тонус. В Японії широко використовуються вправи для долонь і пальців з волоськими горіхами, перекочування між долонями шестигранного олівця. В Україні з маленькими дітьми грають в «Ладушки», «Сороку-білобока», «Козу рогату».

Пальчикова гімнастика – це універсальний дидактичний і розвиваючий засіб, сутність якого полягає в тому, що під час її проведення нервові закінчення рук впливають на мозок дитини і мозкова діяльність активізується. Виконуючи пальчиками різні вправи, дитина розвиває дрібні рухи рук, завдяки чому пальці й кисті набувають гарної рухливості, гнучкості, зникає скутість рухів.

На думку С. Є. Гавриної, завдяки пальчиковій гімнастиці дитина отримує різноманітні сенсорні враження, у неї розвивається уважність і здатність зосереджуватися. Водночас ці вправи формують гарні взаємини між дорослим і дитиною. [1; с. 51]. А Н.А. Красільнікова, стверджує, що пальчикова гімнастика – ефективний засіб розвитку дрібної моторики, адже прості рухи допомагають прибрати напругу не тільки з самих рук, але і розслабити м'язи всього тіла [2, с. 43].

Пальчикові вправи розвивають мозок дитини, стимулюють розвиток мови, творчі здібності, фантазію. Вони здатні покращити вимову багатьох звуків. Чим краще працюють пальці і вся кисть, тим краще дитина говорить.

Персонажі і образи пальчикових вправ доступні розумінню дитини 2-4 років, вона їх добре знає і вони їй подобаються. Це сорока, коза, павучок, метелик, зайчик, дерево і птах, сонечко і дощик. Всі ці образи подобаються малюкам, і діти із задоволенням повторюють за дорослими тексти і рухи. Одні пальчикові вправи готують малюка до рахунку, в інших – дитина повинна діяти, використовуючи обидві руки, що допомагає краще усвідомити поняття вище і нижче, зверху і знизу, праворуч і ліворуч. Вправи, в яких малюк ловить або гладить руку дорослого або іншу

дитину, плескає по руці, або загинає пальці партнера по грі, – важливі для формування почуття впевненості в дитини.

Уже немовляті можна робити пальчикову гімнастику – масажувати пальчики. Тим самим ми впливаємо на пов'язані з корою головного мозку, активні точки.

Можливості пальчикової гімнастики у розвитку моторики рук у дітей 2-4 років складаються в їх великому різноманітті.

О.І. Крупенчук виділяє такі їх види:

- пальчикова гімнастика без мовного супроводу;
- пальчикова гімнастика з мовним супроводом;
- лялькові театри: пальчиковий, варежковий, рукавички, театр тіней;
- вправи з пальчиками з використанням різноманітного матеріалу: викидний, природний, господарсько-побутової [2].

Класифікація пальчикової гімнастики за її призначенням запропонована Л.П. Савіною [4].

Ігри - маніпуляції.

«Ладушки-ладушки ...», «Сорока-білобока ...» – вказівним пальцем здійснюють кругові рухи.

«Пальчик-хлопчик, де ти був? ..», «Ми ділили апельсин ...», «Цей пальчик хоче спати ...», «Цей пальчик – дідусь ...», «Раз, два, три, чотири, хто живе в моїй квартирі ? ..», «Пальчики пішли гуляти ...» – дитина по черзі загинає кожен пальчик.

Ці вправи дитина може виконувати самостійно або за допомогою дорослого. Вони розвивають уяву: в кожному пальчику дитина бачить той чи інший образ.

1. Сюжетні пальчикові вправи.

«**Ялинка**» – долоні від себе, пальці в «замок» (долоні розташовані під кутом одна до одної). Пальці виставлені вперед, лікті притиснуті та до тулуба недотичні.

«**Розквітає бутон**» – зі стиснутого кулака один за одним «з'являються» пальці.

«**Пальчикові вітання**» – подушечки пальців «зустрічаються» (доторкаються / стискаються) з великим пальцем (правої, лівої руки, двох одночасно).

«**Граблі**» – долоні повернуті « на себе », пальці переплетені.

До вправ цієї групи належать також і ті, що дають можливість дітям зображати оточуючі предмети транспорту і меблів, диких і домашніх тварин, птахів, комах, дерев.

2. Пальчикові вправи, що поєднані зі звуковою гімнастикою.

Дитина може по черзі з'єднувати пальці кожної руки один з одним, або випрямляти по черзі кожен палець, або стискати пальці в кулак і розтискати і в цей час вимовляти звуки: б-п, д-т, к-г.

3. Пальчикові кінезіологічні вправи (« гімнастика мозку »).

« **Кільце** » – один за одним перебирати пальці рук, з'єднуючи в кільце з кожним пальцем послідовно вказівний, середній і т.д.

« **Вуха – ніс** » – лівою рукою торкатися «верхівки» носа, правою – за протилежне вухо, а потім одночасно опустити руки і поміняти їх положення.

« **Кулак – ребро – долоня** » – послідовно змінювати три положення: стислий кулак, долоня ребром на площині столу (спочатку правою рукою, потім лівою, потім двома руками разом).

« **Горизонтальна вісімка** » – намалювати в повітрі в горизонтальній площині цифру вісім три рази – спочатку однією рукою, потім іншою, потім обома руками.

« **Симетричні малюнки** » – треба малювати в повітрі обома руками дзеркально симетричні малюнки (починати краще з круглого предмета: яблуко, кавун і т.д. Головне, щоб дитина дивилася під час «малювання» на свою руку).

За допомогою таких пальчикових вправ компенсується робота лівої півкулі. Їх виконання вимагає від дитини уваги, зосередженості.

3. Пальчикові вправи в поєднанні з самомасажем кистей і пальців рук.

У цих вправах використовуються традиційні для масажу рухи: розминка, розтирання, натискання, пощипування (від периферії до центру).

« **Одягаємо рукавички** » – великим і вказівним пальцями правої і лівої руки розтираємо кожен палець лівої руки, розпочинаючи з мізинця, зверху вниз. Насамкінець розтираємо долоню.

« **Помиемо руки під гарячим струменем води** » – повторюємо рухи, імітуючі миття рук.

« **Зітріємо руки** » – рухи, що схожі на розтирання змерзлих рук.

« **Квасимо капусту** » – рухи ребром долоні правої руки об долоню лівої руки: постукування, пиляння. Рухи обох кистей: імітація посипання сіллю, стискання пальців в кулак.

« **Молоточок** » – фалангами стислих в кулак пальців правої руки « забивати » цвяхи.

« **Гуси щипають травичку** » – пальці правої руки щипають кисть лівої.

Для більш ефективного самомасажу кисті рук використовуються волоський горіх, каштан, шестигранний олівець, масажний м'ячик.

4. Театр в руці.

Цей вид пальчикових вправ стимулює загальний тонус, сприяє розвитку уваги і пам'яті, розвантажує психоемоційне напруження.

«**Осьминожки**» – права рука імітує осьминожку: обережно, один за одним пересуваючи свої шупальці-пальці, подорожує по « морському дну ». Назустріч рухається восьминіг – ліва рука. Побачили один одного, завмерли, а потім стали «обстежувати морське дно» разом.

« **Метелик** » –пальці зі стиснутого кулака по черзі випрямляють: мізинець, безіменний і середній пальці, а великий і вказівний з'єднують в кільце. Випрямленими пальцями роблять швидкі рухи (« тріпотіння пальців »).

«**Казка**» – дітям пропонується інсценувати казку, в якій кожен палець – певний персонаж.

5. Пальчикові вправи з мовним супроводом (народні потішки, пісеньки, примовляння тощо).

У цих пальчикових вправах народні потішки, примовляння, пісеньки – мовна основа. Слова прості, яскрава образна система, розмаїття сюжетів цікаві дітям, саме тому легко запам'ятовуються. Народні ігри містять багато зменшувально-пестливих слів (ладушки, бабуся, кошенятко, гусеночок тощо), звертань, переважно діалогічну форму. Деякі ігри побудовані за типом звертань, повідомлень, наприклад,

Ванька-встанька,

Ванька-встанька,

(Заховати великий палець в кулак)

Прокидайся, посміхайся.

(Постукати по кулаку пальчиком дитини)

Тук-тук, тук-тук.

Ванька-встанька уже тут!

(Великий палець вискакує з кулака).

Читання потішки, примовлянь і народних пісеньок під час пальчикової гімнастики відбувається у формі веселої, захоплюючої гри, супроводжуючи слова рухами, які повинні збігатися з моментом відтворюваного дитиною рухом або виконуваної дії дорослого. Оскільки діти раннього і молодшого дошкільного віку ще не можуть сприймати швидкої мови, то «потішки», примовки і народні пісеньки, читаються неквапливо, чітко. При цьому ще розвивається пам'ять дитини в їх заучуванні. Пальчикові вправи створюють сприятливий фон, забезпечують хороше тренування пальців, сприяють розвитку вміння слухати і розуміти зміст потішок, примовлянь, пісень, вчать вловлювати ритм мови. Ігри ці можна проводити як в дитячому садку, так і вдома. Вони цікаві і сприяють розвитку мовлення, творчої діяльності.

Отже, можливості пальчикової гімнастики при розвитку моторики рук у дітей 2-4 років полягають у тому, що вона сприяє розвитку рухів і спритності пальців та кистей рук, вміння керувати рухами рук і пальців, зорово-моторну координацію, і головне – позитивно впливає на розвиток мислення і мовлення дітей. Крім того, пальчикова гімнастика заспокоює дитину, адже відволікає її увагу на тілесні відчуття. Велике розмаїття видів вправ пальчикової гімнастики дає можливість використовувати диференційований і особистісно орієнтований підходи в розвитку дрібної моторики дитини певного віку і з певними проблемами в психологічному розвитку, які встановлюються на діагностичній основі. В наступних студіях ми плануємо розглянути взаємозв'язок розвитку дрібної моторики з розвитком мовлення дитини.

Література

1. Гаврина С. С. Большая книга развития мелкой моторики руки для детей 3-6 лет. Развиваем пальчики, рисуем по клеточкам и точкам, готовим руку [Електронний ресурс] / С. С. Гаврина. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://aldebaran.ru/author/silverberg_robert_1/kniga_mournful_monster/.
2. Коршикова Е. В. Логопедический массаж ложками по методике О.И. Крупенчук [Електронний ресурс] / Е. В. Коршикова – Режим доступу до ресурсу: https://www.krasdou301.ru/images/19-20/str-ped/korshikova/logopedicheskiy_massazh_lozhkami_po_metodike_o.i.krupenchuk.pdf.
3. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років "Дитина" [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/osvitnya-programa-ditina-nmc.pdf>.
4. Савіна Л. П. Пальчиковая гимнастика для развития речи дошкольников [Електронний ресурс] / Л. П. Савіна. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.twirpx.com/file/453600/>.

УДК 373.3.011.3-052:792.09

Б. Радчук,

здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

B. Radchuk,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi

State Pedagogical University

ВИСТАВА, ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ SOFT SKILLS МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

PERFORMANCE AS A MEANS OF SOFT SKILLS DEVELOPMENT OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN

Анотація. В статті висвітлені питання змісту та сутності поняття «soft skills», досліджено процес підготовки театральної вистави в умовах школи I ступеня. Проаналізовано погляди та думки науковців про важливість розвитку «м'яких навичок» для повноцінного гармонійного розвитку та адаптації дитини соціумі, її творчої самореалізації. Доведено, що казка та гра – дієві засоби розвитку молодших школярів. Розкрито педагогічний потенціал театру ляльок та висвітлено шляхи залучення молодших школярів до роботи над виставою.

Abstract. The article covers the content and essence of the concept of "soft skills", explores the process of preparing a theatrical performance in the school of the first degree. The views and opinions of scientists on the importance of developing "soft skills" for the full harmonious development and adaptation of the child to society and creative self-realization are analyzed. It is proved that a fairy tale and a game are effective means of development of junior schoolchildren. The pedagogical potential of the puppet theater is revealed and the ways of involving junior schoolchildren in the work on the play are highlighted.

Ключові слова: вистава, soft skills, розвиток, драматургія, освітній процес, молодші школярі

Keywords: performance, soft skills, development, drama, educational process, junior schoolchildren.

Постановка проблеми.

Дитячий світ значною мірою відрізняється від світу дорослих: одні й ті самі речі обидві вікові категорії людей сприймають абсолютно по-різному. Дитина бачить світ набагато яскравіше, навіть буденні речі, що для нас дорослих не приносять захоплення та радості, для дітей стають справжнім щастям та натхненням для творчості. По-різному ми сприймаємо виставу театру ляльок. З психолого-педагогічної літератури відомо, що лялькова вистава виховує дитину невимушено, м'яко впливає на підсвідомість, не наказуючи, а через гру, через певні образи та асоціації.

Значний внесок у дослідження шкільної драматургії, як методу навчання та виховання зробили українські та зарубіжні вчені В. Абрамян, Н. Гавриш, А. Дідич, Д. Джола, Б. Вей, С. Русова, К. Панковська, А. Щерба та інші. Теоретичні дослідження театралізації як артерapeutичного методу навчання та виховання дітей проводили Д. Ельконін, Л. Занкова,